

د سنامه و نكات مهم

عصر یکبار چکی و سگوفایی (فصل ۵) مطالعات اجتماعی نهم

اوضاع اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی ایران در عصر صفوی (درس ۱۰)

دیر: صفوی

سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰

فارس - جهرم

زندگی اجتماعی

مقایسه دهقانان در زمان صفوی با دهقانان اروپایی در همان عصر

شاردن جهانگرد اروپایی عقیده داشت که وضع دهقانان ایرانی

در آن زمان به مراتب بهتر از دهقانان اروپایی که در مناطق

حاصلخیز اروپا کشاورزی می کردند، بوده است.

جمعیت ایران در آن دوره حدود ۱۰ میلیون نفر

بیشتر جمعیت ایران راروستاییان و بعدکوچ نشینان تشکیل می دادند.

آن ها به کشاورزی، دامداری و صنایع دستی مشغول بودند.

یکی از منابع عمده درآمد حکومت صفوی ، مالیات بود ، که از کشاورزان و دامداران می گرفتند.

شهرنشینی نیز در آن زمان رونق داشت و حدود ۱۰ تا ۱۵ درصد ایرانیان در شهرها زندگی می کردند.

شهرنشینان بیشتر مقام های حکومتی، نظامیان، روحانیون، بازرگانان، پیشه وران و صنعتگران بودند.

بازار قیصریه
اصفهان

شکوفایی صنعت

در دوره صفوی علاوه بر کشاورزی و دامداری

صنایع ایران نیز شکوفا و پر رونق بودند.

پیشه وران و صنعتگران ماهر و توانمندی در آن

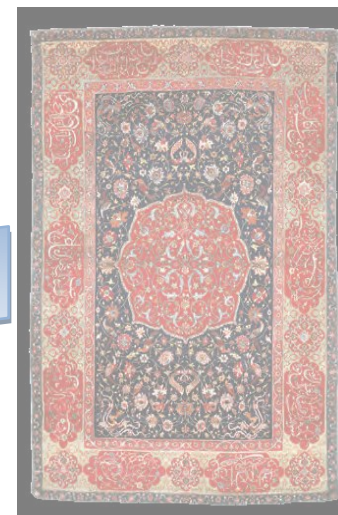
زمان نیازهای گوناگون جامعه را برطرف می کردند.

کالاهای صادراتی ایران در آن زمان: خشکبار، پارچه های مخملی، ابریشمی و حریر و قالی های نفیس

صادرات ایران به کشورهای همسایه و برخی از کشورهای اروپایی بود.

صنعت بافندگی از دیگر صنایع پر رونق ایران بود که در کنار رونق صنعت ابریشم شکل گرفت.

صنعت بافندگی ایران با صنعت نساجی اروپا در آن زمان رقابت می کرد.

قالیچه نفیس

کاشان، شهر کارگاه‌های بافندگی

«منشأ و منبع درآمد مردم کاشان کارگاه‌های ابریشم‌بافی و هنر نقره‌کاری آنهاست. در هیچ‌یک از شهرهای ایران به قدر کاشان صنعت مخمل‌بافی، بافتن ساتن و پارچه‌های زربفت و زری ساده و گل‌دار رواج ندارد. تنها در یکی از ده‌های اطراف شهر، هزار کارگر ابریشم‌کار به بافتن انواع پارچه‌های ابریشمی اشتغال دارند. این ده که آران (شهرستان آران و بیدگل امروزی) نامیده می‌شود... دو هزار خانه و ششصد باغ بزرگ و دلگشا دارد».

(سفرنامه شاردن)

در دوره شاه عباس اول، کارگاه‌های متعددی در شهرهای

اصفهان، کاشان، یزد، مشهد، استرآباد (گرگان) گیلان وجود داشت.

صنعتگران ایرانی در صنایع دیگر مانند: کاشی، چرم، جواهر، رنگ، صابون و جنگ افزارهای سنتی (شمشیر و کمان) کالاهای مرغوبی می ساختند.

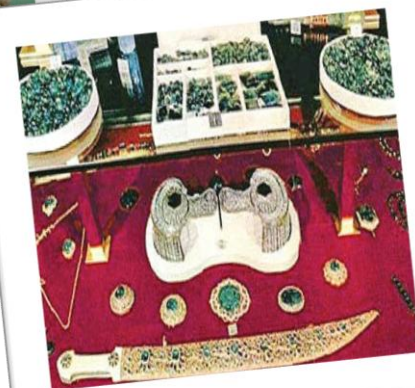
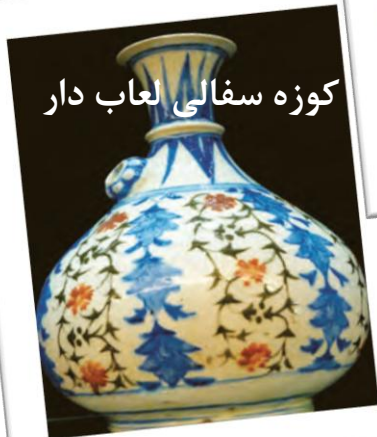
پایه فانوس

اسطرلاب افلاک نما

کوزه سفالی لعاب دار

صفوی دبیر مطالعات اجتماعی، فارس - جهرم

رونق تجارت

علت رونق تجارت داخلی و خارجی در عصر صفوی

- یکپارچه بودن سرزمین ایران
- وجود نظم و امنیت

کاروانسرای ایزدخواست، فارس-آباده (دوره شاه عباس اول)

علت گسترش تجارت در زمان صفوی (به خصوص شاه عباس اول)

- وجود شبکه وسیع راه ها و کاروانسراها
- رایگان بودن اقامت بازرگانان و مسافران در کاروانسراها
- رفتار پسندیده ماموران راهداری با مسافران (به گفته جهانگردان اروپایی)
- ساخت بازارهای بزرگ و باشکوه در شهرها مانند (بازار قیصریه در شمال میدان نقش جهان)

یکی از منابع درآمد حکومت صفوی، عوارضی بود که از کاروان های تجاری گرفته می شد.

شاهان صفوی (به خصوص شاه عباس اول) برای گسترش تجارت خارجی چه کردند؟

به شرکت های تجاری اروپا اجازه فعالیت در ایران دادند.

به گفته جهانگردان اروپایی، در زمان صفوی صدها بازرگان، آسیایی، و اروپایی در پایتخت صفوی مشغول تجارت بودند.

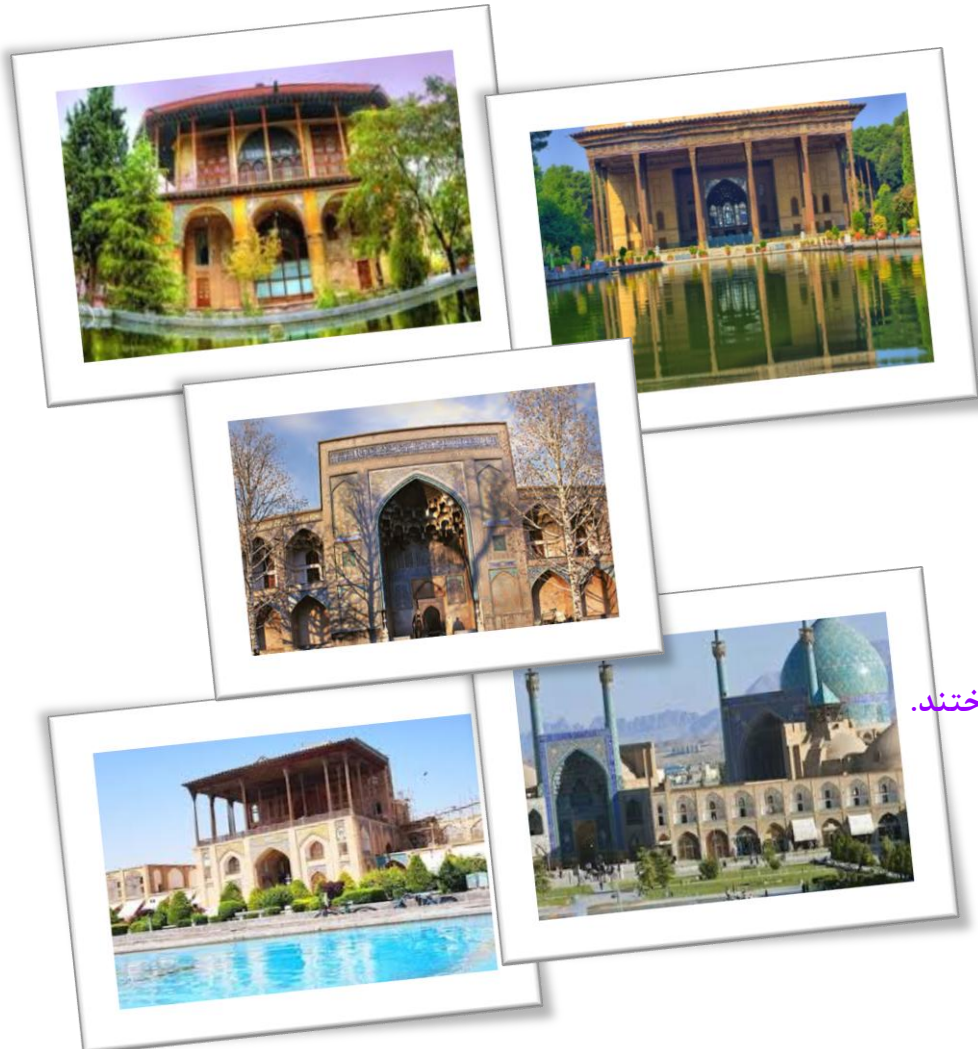
پرسودترین کالای صادراتی در آن زمان ابریشم بود که در انحصار شاه عباس اول قرار داشت.

شکوفایی علمی و فرهنگی

در دوره صفوی به علت فراهم آمدن شرایط مناسب ایرانیان بار دیگر توانستند توانایی های علمی، فرهنگی و هنری خود را آشکار کنند.

معماران، مهندسان شهرساز ایرانی مسجدها، مدرسه ها، کاخ ها، پل ها، و کاروانسراهای عظیم و باشکوهی ساختند.

علم و آموزش

در دوره صفوی تعلیم و تربیت مورد توجه بسیار بود و فعالیت های

زیادی صورت گرفت.

پادشاهان و مقام های کشوری و لشکری

۱- عالمان بزرگ از مراکز علمی تشیع در جهان را به ایران دعوت کردند.

۲- مدرسه ها و کتابخانه های عظیمی به ویژه در پایتخت های صفوی ساختند.

۳- اموال و املاک زیادی را وقف آن مدارس و کتابخانه ها کردند.

در زمان صفوی به علوم و معارف دینی مانند:

✚ تفسیر

✚ فقه

✚ حدیث

توجه بسیار می شد.

دیگر شاخه های علوم مانند: طبیعیات (علوم تجربی)، ریاضیات، ادبیات، فلسفه، طب و نجوم نیز در مراکز علمی تدریس می شد.

از فیلسوفان و عالمان بزرگ زمان صفوی می توان به **میرداماد**، **ملاصدرا**، **شیخ بهایی**، **علامه محمد باقر مجلسی** اشاره کرد.

به علت کم توجهی پادشاهان به شاعران

در دوره صفوی شعر و ادب فارسی مانند دیگر رشته ها رونق نداشت !!!

با این وجود دوره صفوی یکی از دوره های پر بار در تاریخ و ادبیات و شعر فارسی است.

اشعار به سبک هندی و شاعران بزرگی مانند: **صائب تبریزی و بیدل**، متعلق

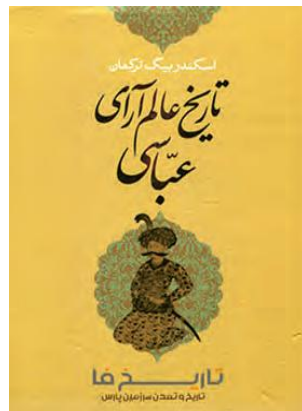
به این دوره هستند.

تندیس شیخ بهایی

بهاءالدین محمد، معروف به شیخ بهایی از دانشمندان مشهور سده های ۱۰ و ۱۱ ه.ق است. بهاءالدین علوم رایج و معارف دینی را نزد پدر و دیگر مدرسان معروف فراگرفت و در علوم مختلف تبحر یافت. او کتاب های ارزشمند متعددی در موضوع های علمی گوناگون نوشت و شاگردان بسیاری تربیت کرد که ملاصدرا، فیلسوف مشهور، از جمله آنان است. شیخ بهایی خدمات علمی و مهندسی متعددی داشته است که معروف ترین آنها عبارت اند از: طرح محاسبه دقیق آب زاینده رود و تقسیم آن میان محله های اصفهان و روستاهای مجاور، ساخت گرمابه ای در اصفهان که آب آن با یک شمع گرم می شد، طراحی و معماری مسجد چهارباغ، و طرح ریزی قنات زرین کمر نجف آباد. سازمان علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) به پاس خدمات او به علم ستاره شناسی، سال ۲۰۰۹م را سال «نجوم و شیخ بهایی» نام گذاری کرد.

علم تاریخ نیز در دوره صفوی مورد توجه بود و مورخان زیادی به ثبت و نگارش وقایع تاریخی می پرداختند.

هنر

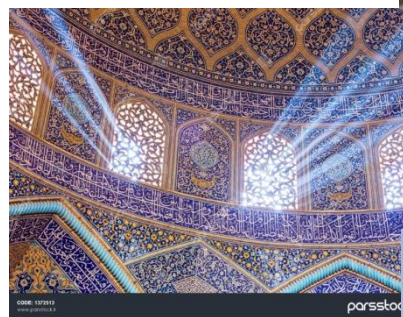
در زمان صفوی ذوق و استعداد هنری شکوفا شد و هنرمندان بزرگی در رشته های مختلف هنری از جمله: **معماری**، **نقاشی**، **خوشنویسی**، **کتاب آرایی** (ترکیب چند هنر تحریر «خط»، تذهیب، تصویر گری و جلد آرایی) و **خاتم کاری** شهرت یافتند.

سقف تالار موسیقی عالی قاپو

مسجد و تزئینات آن در زمان صفویه (میدان نقش جهان اصفهان)

میر عماد حسنی قزوینی

خوشنویس مشهور عصر صفوی

خاتم کاری

جشن ها و آیین ها

در زمان حکومت صفوی جشن ها و آیین هایی چون

- نوروز و جشن های باستانی
- اعیاد اسلامی «عید قربان، فطر، غدیر و...»
- آیین سوگوراری امام حسین(ع) به شیوه:

«روضه خوانی، سینه زنی، تعزیه (نمایشی مذهبی که سنت شیعیان ایران است).»

برگزار می شد.

برپایی جشن ها و آیین ها تاثیر مهمی در افزایش همدلی و هم بستگی مردم ایران داشت.

محتشم کاشانی از شاعران

و مرثیه سرایان برجسته

دوره صفوی

مراسم جشن نوروز

(مقدمه نوروز چنین است که در میدان های عمومی با نفاه، شیبور و سنج از نیمه شب تا ظهر نوازندگی می کنند. پس از آن مردم... با هیاهو و خوشحالی به مساجد، میدان ها و ساختمان های عمومی روی می آورند؛ همه به هم تبریک می گویند، همه جا پر از شادی و سرزندگی است؛ بازی می کنند، سر به سر هم می گذارند، صحبت می کنند... شعرا و هنرپیشگان عرض هنر می نمایند؛ در جلسات و دسته های مذهبی شرکت می جویند تا اینکه روز به پایان می رسد.)

منبع: سفرنامه گمبفر

با آرزوی موفقیت شما دانش آموزان عزیزم، صفوی دبیر مطالعات اجتماعی، فارس، جهرم